

§ 196

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan esitys kaupunginhallitukselle HAM Helsingin taidemuseosäätiön sr perustamiseksi

HEL 2021-012568 T 00 00 00

Esitys

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta esitti kaupunginhallitukselle HAM Helsingin taidemuseosäätiön perustamista, siten että:

- Kaupunginhallitus hyväksyy HAM Helsingin taidemuseosäätiö sr:n perustamisen liitteinä 1–2 olevien perustamisasiakirjojen mukaisesti ja oikeuttaa kansliapäällikkö Sami Sarvilinnan allekirjoittamaan säätiön perustamiskirjan kaupungin puolesta.
- Kaupunki osoittaa 150 000 euron suuruisen määrärahan säätiön peruspääoman maksamista varten.
- Säätiöittämissä jatkovalmistelussa pitää erityisesti kuulla henkilöstöä ja huolehtia henkilöstön asemasta.

Käsittely

Asian aikana kuultavina olivat taidemuseon johtaja Maija Tanninen ja kokoelmapäällikkö Elina Leskelä. Asiantuntijat poistuivat kuulemisensa jälkeen kokouksesta

Vastaehdotus:

Veronika Honkasalo: Lisätään päätösesitykseen:

Säätiöittämissä jatkovalmistelussa pitää erityisesti kuulla henkilöstöä ja huolehtia henkilöstön asemasta.

Kannattaja: Paavo Arhinmäki

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta hyväksyi Veronika Honkasalon vastaehdotuksen yksimielisesti.

Esittelijä

kulttuurijohtaja
Mari Männistö

Lisätiedot

Mari Männistö, kulttuurijohtaja, puhelin: 310 26157
mari.mannisto(a)hel.fi
Maija Tanninen, taidemuseon johtaja, puhelin: 310 87008
maija.tanninen(a)hel.fi
Elina Leskelä, kokoelmapäällikkö, puhelin: 09 310 87043
elina.leskela(a)hel.fi

Liitteet

- 1 HAM HELSINGIN TAIDEMUSEOSÄÄTIÖN SÄÄNNÖT, Luonnos 22.11.2021
- 2 PERUSTAMISKIRJA HAM Helsingin taidemuseosäätiö sr, luonnos 22.11.2021
- 3 Liite 3 Talous- ja rahoitussuunnitelma 2022_2023-2025, arvio
- 4 Liite 4 HAM HELSINGIN TAIDEMUSEON TOIMINTASUUNNITELMA 2022-2025 luonnos 10.11
- 5 Liite 5 HAM Helsingin taidemuseosäätiö sr toimintasuunnitelma 2022-2025, luonnos 10.11

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Esitysehdotus

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta esittää kaupunginhallitukselle HAM Helsingin taidemuseosäätiön perustamista, siten että:

- Kaupunginhallitus hyväksyy HAM Helsingin taidemuseosäätiö sr:n perustamisen liitteinä 1–2 olevien perustamisasiakirjojen mukaisesti ja oikeuttaa kansliapäällikkö Sami Sarvilinnan allekirjoittamaan säätiön perustamiskirjan kaupungin puolesta.
- Kaupunki osoittaa 150 000 euron suuruisen määrärahan säätiön peruspääoman maksamista varten.

Esittelijän perustelut

Pöydälle panon aikana esittelijä on täydentänyt liitteitä 1 ja 2 Helsingin kaupungin kanslian oikeuspalveluiden suosittelimilla kielellisillä sekä konserniohjauksen säätiön mallisääntöjen kanssa yhdenmukaisilla korjauksilla, jotka eivät johda luonnossäännöissä ja -perustamiskirjassa kuvattun perustettavan säätiön tehtävän muutoksiin.

Hankkeen eteneminen

Pormestari nimesi lokakuussa 2018 FM Riitta Heinämaan selvittämään Helsingin taidemuseon organisaatiomallia, tehtävää ja sijaintia. Selvitys ”Helsingin taidemuseo HAMin tulevaisuus - HAMin toimintakonsepti, organisaatiomalli ja tilaratkaisu” luovutettiin pormestarille 7.10.2019. Selvitystä ohjannut ohjausryhmä esitti, että selvitystyötä jatketaan raportin pohjalta.

Kansliapäällikkö asetti 6.11.2019 jatkoselvitykselle ohjausryhmän (pj toimialajohtaja Tommi Laitio), jonka työ päättyi 30.6.2020. Työn ku- luessa selvitettiin HAMin organisoitua joko säätiö- tai muuhun yhtei- sömuotoon tai HAMin toimintaa nykyistä itsenäisemmin osana kulttuu-

rin ja vapaa-ajan toimialaa; HAMin vaihtoehtoista sijaintipaikkaa, jossa ensisijaisena selvitettiin HAMin sijoittumista Suvilahden kaasukelloihin sekä HAMin tehtäviä.

Organisaatiomalliin keskittynyt työryhmä selvitti päälinjoinaan toimialamallin kehittämistä ja säätiöimistä. Ryhmä raportoi pormestarin vetämälle Suurhankkeiden koordinaatioryhmälle, joka edelleen päätti työtä jatkettavan erityisesti säätiöimisen selvittämisen osalta. HAM Helsingin taidemuseon sijainnin osalta selvitystä jatketaan erikseen.

12.5.2021 Suurhankkeiden koordinaatioryhmä päätti, että säätiöimisehdotus valmistellaan poliittiseen päätöksentekoon syksyille 2021. Asia päivitettiin kaupungin johtoryhmässä 22.6.

Selvitystyöstä on viestitty työn nivelkohdissa HAMin henkilöstölle, prosessin mukainen yt-menettely on käynnissä. HAM henkilöstön yhteistoimintatilaisuus oli 4.11., toimialan hallinnon vastaava tilaisuus 5.11. ja kokoelmakeskuksen, jossa työskentelee sekä taidemuseon että kaupungin museon työntekijöitä, henkilöstön kanssa asia käsiteltiin 9.11. Henkilöstön kuuleminen on vaikuttanut myös päätöksenteon aikatauluun.

Toimiala valmistelelee päätöksentekoon ehdotusta HAMin säätiöimisestä kaksivaiheisesti: kaupunginhallitukselle esitetään säätiön perustamista pienellä pääomalla. Oikeushenkilön puitteissa kaupunki tutkii tarkemmin mitkä olisivat yhtiöittämisen mahdolliset edut sekä yksityisten kokoelmien ja kumppaneiden yhteistyömahdollisuudet, niin ikään on syytä selvittää edelleen säätiöimisen vaikutukset arvonlisäveroihin ja valtionosuuksiin. Lisäksi valmistellaan kaupungin ja säätiön välinen palvelusopimus, henkilöstösiirrot ja tarkempi organisaatiomalli, mikä sisältää tukipalvelujen järjestämisen kevään 2022 aikana.

Keväällä 2022 valtuustolle esitetään liikkeenluovutusta säätiöön. Tämä sisältää päätökset esim. varsinaisesta pääomittamisesta, palvelusopimuksesta, henkilöstösiirroista ja tukipalveluista sekä näiden mahdollisista vaikutuksista toimialaan, kaupungin avustuksesta ja säätiön ja mahdollisen osakeyhtiön suhteesta.

Jos asia saa poliittisen kannatuksen, toiminta, vastuut ja henkilöstö vanhoina työntekijöinä siirtyvät uuteen organisaatioon tammikuussa 2023.

Säätiöimisen suunnittelussa on hyödynnetty samaan aikaan valmisteltavaa arkkitehtuuri- ja designmuseon säätiön perustamisprosessia. Myös kevään 2022 valmistelutyössä voidaan hyödyntää samanaikaisuutta. Hankkeet ovat kuitenkin täysin erillisiä, eikä suunnitelmassa ole minkäänlaista toimintojen yhdistämistä.

Tämän kaksivaiheisen etenemistavan etuna on, että oikeushenkilön toimesta voidaan tehdä yllä mainitut selvitykset ja valmistelut, mm. suhteessa yksityisiin kokoelmiin ja kumppaneihin. Lisäksi menettely antaa aikaa käsitellä asiaa henkilöstön kanssa ja tehdä sekä yhteistoimintamenettely että siirtoneuvottelut valmistelun tietoja hyödyntäen ja mallillisessa aikataulussa, minkä toiveen on myös henkilökunta esittänyt. Kaksivaiheisuus antaa mahdollisuuden myös selvittää ja tarvittaessa perustaa osakeyhtiö osalle taidemuseon toimintaa.

Säätiöimisen perustelut

Asian valmistelussa on keskitytty tunnistamaan tekijöitä, jotka varmistaisivat HAMin tehokkaan toiminnan: Mitä palveluja kaupunki ja kaupunkilaiset HAMilta saisivat ja mikä organisaatiomalli mahdollistaisi tämän parhaiten. Säätiömalli vahvistaisi HAM Helsingin taidemuseon mahdollisuuksia tuottaa kaupunkilaisille niitä palveluita, joista muodostuu nykyaikainen ja kiinnostava taidemuseo. Se vahvistaisi HAMia taidemuseona, jolla on kansainvälisesti merkittävä ja kiinnostava ohjelmisto ja tapahtumatuotanto ja jolla olisi mahdollisuus tavoittaa laajoja ja monimuotoisia yleisöjä. Malli tarjoaisi mahdollisuuksia omaleimaisen markkinoinnin kautta vahvistaa HAMin tunnettuutta ja lisätä omarahoitusta. Kumppanuudet yksityisten kokoelmien kanssa lisäisivät monipuolista kuvataiteen tarjontaa Helsingissä. Omien kokoelmien vahva ja monipuolinen käyttö myös kansainvälisesti, lisäisi Helsingin kaupungin näkyvyyttä. Museon asiantuntijuuden kautta vahvistettaisiin kuvataiteen vahvaa läsnäoloa kaupungissa. Kaikki tämä tarjoaisi uudenlaisia työtilaisuuksia ammattitaiteilijoille, vahvistaisi kuvataiteen asemaa Helsingissä sekä kasvattaisi helsinkiläisen ja suomalaisen kuvataiteen kansainvälistä tunnettuutta.

Selvityksessä on haettu organisaatiomuotoa, joka parhaiten tukisi nykyajan ja tulevaisuuden taidemuseotoimintaa. Keskeisin etu, jonka säätiömalli mahdollistaisi taidemuseotoiminnalle on pitkäjänteinen ja ylivuotinen toiminnan ja talouden suunnittelu. Kansainvälistä näyttelytoimintaa tehdään usean vuoden aikajänteellä. Suuriin kansainvälisiin näyttelyihin sitoudutaan jo vuosia aikaisemmin ja tulojen ja menojen ylivuotinen käsittely tukisi tätä. Taidenäyttelytoimintaan kuuluu, että toiminnassa otetaan hallittavissa olevia ja huolellisesti arvioituja sisältöisiä ja taloudellisia riskejä. Taidemuseon tehtävä on myös tuoda esille sisältöjä, joita yleisö ei valmiiksi tunne. Taloudellisten onnistumisten tuloksena HAM voisi käyttää pääosan tuloksestaan oman toimintansa ja palvelujensa kehittämiseen ja/tai suurempien tuotantojen tuottamiseen. Taloudellisesti heikommin onnistuvien näyttelyiden kohdalla säätiömalli kasvattaisi taidemuseon vastuuta tasoittaa taloudellisesti paremmin ja taloudellisesti heikommin menestyneiden näyttelyiden vaikutuksia talouteen. Säätiöllä olisi nykyistä vahvempi vastuu myös tarvit-

taessa sopeuttaa taloutensa toiminnassa otettuihin riskeihin. Ylivuotinen talouden suunnittelu edistäisi toimivaa riskienhallintaa ja vastuullista taloudenpitoa. Markkinointiviestintää ohjattaisiin säätiöstä käsin, mikä vahvistaisi sekä HAMin tunnettuutta, että tulonmuodostusta.

Kaupunkikonserniin kuuluvan säätiön toimintamalli on vakiintunut Helsingin kaupungilla, ja sen ohjaamiseen on olemassa vahvat käytänteet. Säätiömallissa etuina olisivat päätöksentekoprosessien vähäportaisuus ja museon johtamista tukeva hallitustyöskentely. Helsingin kaupunki nimittää säätiön hallituksen. Säätiön hallitus on päätöksiä tekevä toimielin, jonka ainoa tehtävä on toimia säätiön hyväksi. Nimeämisessä on mahdollista ottaa huomioon kansainvälisyyden vahvistaminen ja ylipäätään erilaiset osaamiset toiminnan tueksi. Hallitus ohjaa operatiivista toimintaa sekä tukee johtoa, näin päätöksenteko on lähellä säätiön toimintaa. Säätiön toiminnan valvonta ja riskienhallinta ovat hallituksen keskeisiä tehtäviä ja sen jäsenillä on talousvastuu. Hallituksen nimeämisessä on mahdollisuus ottaa huomioon myös monimuotoisuuden vahvistaminen. Päätöksenteon vähäportaisuus mahdollistaisi ketteryuden toiminnassa. Neuvottelukunnan perustamisen mahdollisuus on myös sisällytetty säätiön sääntöihin.

Säätiömalli mahdollistaisi monipuolisen yritysysteistyön. Säätiömallissa on mahdollista kehittää julkis-yksityiskumppanuuksia esimerkiksi yksityisen kokoelmia omistavan säätiön kanssa. Yhteistyökumppaneille olisi mahdollista myydä taidemuseon palveluja ja tiloja.

Pääkaupungissa tai pääkaupunkiseudulla toimivista taidemuseoista iso osa on säätiömallisia, Kansallisgalleria (Ateneum, Kiasma, Sinerbryhoffin taidemuseot), Amos Rex (yhtiö) ja EMMA, suurimpina. Useimmissa näissä taidemuseoissa osa toiminnasta, kuten museokauppa, on myös yhtiöitetty.

Taidemuseo olisi myös säätiönä osa Helsingin kaupunkia. Tiivis yhteistyö muun kaupunkiorganisaation kanssa olisi myös säätiömuotoisen taidemuseon onnistumisen edellytys. HAMilla on yhteinen kokoelma-keskus kaupunginmuseon kanssa, jossa toiminta jatkuu entisellään. Samoin jatketaan yhteistyötä sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan että muiden toimialojen kanssa, mm. julkisen taiteen ja kulttuurihyvinvoinnin hankkeissa. Yhtenä HAMin toimintamuotona on Helsinki Biennaali, jonka toteuttamisessa yhteistyö eri toimialojen kanssa on ollut tiivistä. Kaikki nämä asiat tulee sisällyttää osaksi myös HAMin mahdollista uutta organisaatiomallia ja toimintaa.

Samalla säilyisi HAMin vahva Helsinki-identiteetti. HAMissa on kansainvälisestikin ainutlaatuista ja arvostettua osaamista esim. julkisen taiteen, kansainvälisten isojen näyttelyiden sekä Helsinki Biennaalin si-

sällöissä ja tuottamisessa. HAMin osaamiseen ja uskottavaan positioon kotimaisessa ja kansainvälisessä taidemaailmassa luotetaan tulevaisuudessakin.

Rahoitus

Osana jatkoselvitystä toimialalla on edelleen valmisteltu säätiön talouden ja rahoituksen mallia. Tämä malli perustuu seuraaviin lähtökohtiin:

Ensimmäisen säätiövuoden 2022 rahoituksella, 150 000 eurolla katettaisiin asiamiehen palkkakustannukset sekä muut valmisteluun liittyvät kustannukset. Toiminta rahoitetaan joko pääomituksella tai muulla tavoin.

Ensimmäisestä toimintavuodesta 2023 lähtien säätiö luettaisiin kaupungin laitosavustusten piiriin ja se siten saisi toiminta-avustusta ja vuokra-avustusta. Laskelmissa (liite 3) laitosavustuksen taso perustuu HAMin nykyisen toiminnan laskennallisiin kustannuksiin, jotka sisältävät toimialan hallinnon palveluista (kuten henkilöstöpalvelut, markkinointi- ja viestintä, taloushallinto, sihteeripalvelut, tietohallinto) HAMille kohdennetun osuuden. Toimialan hallinnon tosiasiallista kohdentumista tarkennetaan parhaillaan ja kevään valmistelussa varmistuu, miten hallinto- ja tukipalvelut tullaan järjestämään säätiössä ja millaisia mahdollisia vaikutuksia tällä olisi toimialan hallintoon.

Helsinki Biennaali olisi osa HAMin toimintaa jatkossakin, seuraavat kaksi biennaalia vuosille 2023 ja 2025 on kirjattu kaupunkistrategiaan. Nykyinen Biennaalin avustustaso, joka vaihtelee 1–2 miljoonan euron välillä biennaalin ns. toteutus- ja välivuoden aikana, sisältyisi vuosille tasattuna laitosavustuksen jatkuvaan tasoon.

Laskelmissa oletetaan myös, että opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) myöntämä valtionosuus ja alueellisen vastuumuseotoiminnan tuki pysyisivät nykyisellä valtion myöntämällä tasolla. OKM maksaisi osuuden suoraan säätiölle. HAM on käynyt neuvotteluja OKM:n kanssa varmistuen sen, että säätiömuoto ei ole este alueellisen vastuumuseon (alueellisen taidemuseotehtävän) asemalle.

Investoinnit eivät sisältyisi laitosavustukseen. Pienemmät investoinnit hoidettaisiin säätiön raamin sisällä, isommat erikseen neuvotellen (kuten Korkeasaari).

Taidehankintamäärärahat ja julkisen taiteen määrärahat, jotka tällä hetkellä ovat toimialan/HAMin määrärahoissa jäisivät kaupungin investointimäärärahoihin omana määräraha-kohtanaan. Näillä määrärahoilla palvelusopimuksen mukaisesti HAM säätiö asiamiehenä ja asiantunti-

jana kartuttaisi vuosittain kaupungin taidekokoelmaa. Sama koskisi julkisen taiteen hankintoja ja määrärahaa.

Ennakkotapauksiin perustuen oletuksena on, että säätiö ei olisi arvonlisäverovelvollinen, eikä voisi käyttää vähennyksiä hyväkseen. Suurin osa yrityksistä joilta ostetaan palveluja, aineita, tarvikkeita tavaroita tai vuokria ovat arvonlisävelvollisia. Jos mahdollinen säätiö ei ole arvonlisävelvollinen, se ei voi vähentää näiden ostojen arvonlisäveroa toiminnassaan. Jatkovalmistelussa keväällä 2022 tutkitaan tarkemmin, mitkä osat museon toiminnasta soveltuisivat liiketoiminnaksi ja olisi näin mahdollista yhtiöittää, jotta alv:sta kaupungille aiheutuva lisäkustannus pienenesi. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi museokauppa, opastukset, tilavuokraus, tapahtumat ja palvelut yksityisille kokoelmille. Osa-kehtiön ja säätiön yhdistelmä on yleinen museoalalla.

Arvonlisäveron ja yhtiöittämisen tarkastelun jälkeen tulee talous- ja rahoitussuunnitelmaa täydentää huomioiden näiden vaikutus. Säätiön pääomituslaskelmissa olisi noin kahden kuukauden museon toimintamenot, mikä olisi kaupungille noin kahden miljoonan euron kertakustannus. Säätiöimisen lisäkustannus kaupungille verrattuna nykyiseen koostuisi pääosin alv-kustannuksista ja poistoista sekä kertaluonteisesta pääomituksesta.

Säätiö organisaatiomuotona mahdollistaa monipuolisemman omarahoituspohjan kehittämisen. Tavoitteena on vakiinnuttaa omarahoitusosuus noin 30 prosentin tasolle, mikä on suomalaisella museoalalla korkea taso ja noin yhdeksän prosenttiyksikköä HAMin nykyistä tasoa korkeampi.

Kaupungin avustustason pienenemiselle on luotu HAMin omarahoituksen kehittämiseen sidottu kannustava malli: Jos säätiö tekee positiivisen taloudellisen tuloksen, kaupungin avustusosuus pienenee 30 prosentin osuudella tuloksesta. Lopulla osuudella tuloksesta hallittaisiin HAMin operatiivista riskiä, katettaisiin kustannustason nousua, kehitettäisiin museon toimintaa ja mahdollisuuksien mukaan kartutettaisiin säätiön pääomaa. Säätiön etujen täysimääräinen realisoituminen ja tulorahoituksen vakiintuminen veisi aikaa, arviolta 3–5 vuotta. Kun tulos taso olisi vakiintunut, tarkasteltaisiin kaupungin avustustasoa ja tulokseen sidottua mekanismia uudelleen. Samalla olisi otettava huomioon, että kaupungin kasvaessa myös kaupungin omistama taidekokoelma sekä julkisen taiteen kokoelma ja siihen liittyvät kustannukset kasvavat.

Hankintaoikeudellinen asema ja valtiontukiarviointi

Hankintaoikeudellinen asema

Säätiö on julkisista hankinnoista annetun lain näkökulmasta hankintayksikkö eli se kuuluu hankintalain soveltamisalan piiriin. Kaupunki nimittää säätiön hallituksen jäsenet ja valvoo säätiön toimintaa. Kaupunki rahoittaa säätiön toimintaa myöntämällä vuosittaisia avustuksia säätiölle. Lisäksi säätiön toiminnan luonne täyttää myös hankintalain edellytyksen siitä, että säätiö on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään sellaisia yleisen edun mukaisia tarpeita, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta.

Säätiö on lisäksi kaupungin sidosyksikkö. Sen lisäksi, että kaupunki käyttää määräysvaltaa säätiöön, säätiön tarkoituksena on osana Helsingin kaupunkikonsernia huolehtia kaupungin taidemuseopalveluista ja taidekokoelmasta. Säätiön toiminta kohdistuu siten Helsingin kaupunkiin. Säätiössä ei ole myöskään yksityistä pääomaa. Sidosyksikköasemasta on tehty säätiön sääntöihin sen edellyttämä kirjaus.

Mahdollisen säätiön hankintaoikeudellista asemaa ja sidosyksikköasemaa on tarkasteltu Helsingin kaupungin oikeuspalveluiden toimesta (Selvityksen Liite 10, Organisaatio, hankintajuridinen yhteenveto).

Valtiontukiarviointi

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 (1) artiklan mukaan, jollei perussopimuksissa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Euroopan komission tiedonannon mukaan valtiontukisääntöjä sovelletaan ainoastaan silloin, kun tuensaajana on yritys, jolla tarkoitetaan oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta riippumatta taloudellista toimintaa harjoittavaa yksikköä. Taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluita tarjotaan markkinoilla (komission tiedonanto valtiontuen käsitteestä ("käsitetiedonanto") 2016/C 262/01, kohdat 6-12).

Valtiontukiarvioinnissa on selvitettävä, onko perustettava säätiö valtiontukisääntelyn mukainen yritys eli harjoittaako se taloudellista toimintaa. Perustettavan säätiön tarkoituksena on vuoden 2022 (siirtymäkausi) aikana tehdä selvitystyötä siitä, miten HAM Helsingin taidemuseon toiminta ja henkilöstö vastuine ja velvollisuuksineen siirtyy vuoden 2023 alusta lukien säätiöön. Siirtymäkauden aikana säätiötä ei voida katsoa valtiontukisääntelyn mukaiseksi yritykseksi, koska säätiön toiminta ei ole luonteeltaan taloudellista. Perustettavan säätiön toiminnan taloudellista luonnetta voi olla tarkoituksenmukaista arvioida erikseen siirtymäkauden päättyttyä.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 (3) artiklan d) -kohdan mukaan sisämarkkinoille soveltavana tukena voidaan pitää tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä unionissa yhteisen edun kanssa. Perustettavan säätiön tarkoituksena on siirtymäkauden jälkeen osana Helsingin kaupunkikonsernia huolehtia kaupungin taidemuseopalveluista ja taidekokoelmasta.

Lisäksi komission käsitetiedonannon mukaan tiettyjen kulttuuriin ja kulttuuriperinnön edistämiseen liittyvien toimintojen erityisluonteen vuoksi ne voidaan järjestää toisin kuin kaupalliselta pohjalta, eivätkä ne siksi ole luonteeltaan kaupallisia. Komissio katsoo, että kulttuuriin tai kulttuuriperinnön edistämiseen liittyvän, yleisölle ilmaisen toiminnan julkisella rahoituksella on pelkästään sosiaalinen ja kulttuurillinen tarkoitus, joka ei ole luonteeltaan taloudellinen. Samaan tapaan se, että kulttuurilaitoksessa kävijöiden tai kulttuuriin tai kulttuuriperinnön edistämiseen liittyvän, yleisölle avoimen toiminnan osallistujien on maksettava maksu, joka kattaa vain osan todellisista kustannuksista, ei muuta toiminnan eitaloudellista luonnetta, sillä maksua ei voida katsoa todelliseksi korvaukseksi tarjotusta palvelusta (käsitetiedonanto, kohta 34). Lisäksi komissio katsoo, että monet kulttuuriin tai kulttuuriperinnön edistämiseen liittyvät toiminnot eivät ole korvattavissa, minkä vuoksi todellisia markkinoita ei ole. Komission mukaan myös nämä toiminnot olisi katsottava luonteeltaan muiksi kuin taloudellisiksi (käsitetiedonanto, kohta 36).

Perustettavan säätiön harjoittama toiminta ei ole ainakaan siirtymäkauden aikana luonteeltaan taloudellista toimintaa, vaan kyse on kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen liittyvistä erityisluonteisista toiminnoista, jotka järjestetään muutoin kuin kaupalliselta pohjalta. Perustettavan säätiön siirtymäkauden toiminnoissa on lisäksi kyse sellaisista kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen liittyvistä toiminnoista, joille ei ole todellisia markkinoita. Edellä kuvattujen perustelujen mukaisesti säätiön perustamisvaiheen rahoitukseen ei sisälly SEUT 107 (1) artiklan mukaista valtiontukea.

HAM Helsingin taidemuseosäätiön ensimmäinen hallitus ja toimintavuosi:

Säätiön mahdollisen perustamisen jälkeen kaupunginhallituksen konsernijaosto nimittäisi ensimmäisen hallituksen siten, että hallituksen toimikausi alkaa säätiön perustamisesta ja päättyy 31.12.2022, edellyttäen, että Helsingin kaupunki on valinnut uudet hallituksen jäsenet 1.1.2023 alkavalle toimikaudelle. Ensimmäisen hallituksen tehtävänä on varmistaa edellytykset museon toiminnalle säätiömuotoisena sekä HAM Helsingin taidemuseon sulautumiselle säätiöön. Koska tämän hallituksen kaudella valmistellaan tulevia toimintamalleja ja edellytyksiä,

olisi mahdollista, että tässä hallituksessa voisi olla jäseniä vähemmän kuin esitetty maksimimäärä seitsemän.

Kevään 2022 aikana kaupunki selvittäisi säätiön/oikeushenkilön kanssa valmistelua ja tarkennusta vaativat asiat, kuten säätiön perustamiseen liittyvät asiat, kuten rekisteröinti (patentti- ja rekisterihallitus), yhtiöittämisen tarkastelu, yksityisten kokoelmien yhteistyömahdollisuudet, vaikutukset arvonlisäveroihin ja valtionosuuksiin, ennakkokannanotto alv-vähennysoikeuskelpoisuuteen, kaupungin kanssa solmittava palvelusopimus, henkilöstösiirrot sekä tarkempi organisaatiomalli eli miten järjestetään HAMin tukipalvelut. Selvityksen tekemisessä hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijoita ja konsultteja.

Kevään 2022 säätiön valmisteluvaiheen hankkeelle olisi mahdollista myös muodostaa kansliapäällikön nimeämä ohjausryhmä, joka ohjaisi hanketta kaupungin näkökulmasta.

Kaupunginvaltuuston päätös ja henkilöstön siirtyminen

Tavoiteaikataulun mukaisesti yhteistoimintamenettely henkilöstön kanssa jatkuisi keväällä 2022. Henkilökohtaisten yhteistoimintakeskustelujen jälkeen pidettäisiin siirtoneuvottelut kanslian johdolla. Asia eteni kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan henkilöstötoimikuntaan ja siitä edelleen kulttuuri- ja vapaa-aikalautakuntaan. Tavoitteena on, että kaupunginvaltuusto voisi tehdä päätöksen toiminnan ja henkilöstön siirroista vastuineen ja velvollisuuksineen keväällä 2022.

Henkilöstön siirtyminen noudattaisi kaupungin liikkeenluovutuksen periaatteita ts. siirtyminen tapahtuisi ns. vanhoina työntekijöinä vuoden 2023 alusta. Säätiön hallitus päättää säätiön noudattamasta työehtosopimuksesta. Konserniohjeen mukaisesti (muun kuin markkinaehtoisesti toimivan) tytäryhteisön tulee hankkia kaupungin kanta ennen päätöksentekoa yhteisössä noudatettavan työehtosopimuksen valinnasta tai vaihtamisesta. Useimmat kaupungin tytäryhteisöt ovat AVAINTAn jäseniä. Henkilöstön edut tullaan käymään läpi henkilöstön siirron tarkemman valmistelun yhteydessä.

Omistajastrategia ja konserniohjaus

Kaupunki ohjaisi säätiön toimintaa kuntalain ja konserniohjeen mukaisesti, huomioiden myös säätiölain. Toimintaa ohjaa kaupungin konserniohje, yhteisökohtainen omistajastrategia, kaupunkistrategian tavoitteet, kaupungin hyvä hallinto- ja johtamistapa sekä säätiön hallituksen jäsenten nimeäminen. Edellä mainituin keinoin ja muun muassa konsernijaoston avulla kaupunki vaikuttaa myös operatiiviseen tavoitteen asetantaan.

Omistajaohjaus toteutuu myös säätiön perustamisessa, säännöissä ja säädekirjassa. Konserniohjeen mukaisesti taloudellisesti merkittävässä ja periaatteellisesti laajakantoisissa asioissa on otettava kaupungin kanta. Nämä asiat on lueteltu konserniohjeessa ja näistä asioista säätiö ei voi päättää itse, vaan kaupungin kanta on otettava niihin etukäteen. Tällä tavoin varmistetaan omistajaohjauksen ja kaupunkikonsernin kokonaisedun toteutuminen. Talousarvio on yksi konserniohjauksen keinoista.

HAM Helsingin taidemuseosäätiön hallitus 1.1.2023 alkaen

Konserniohjeen mukaan kaupunginhallituksen konsernijaosto päättää kaupungin edustajien nimeämisestä tytäryhteisöjen hallitukseen. Kaupunki nimeää tytäryhteisöjensä hallitukseen miehiä ja naisia tasapuolisesti. Kaupungin tytäryhteisöjen osalta varmistetaan hallitusten monipuolinen osaaminen ja kokemus sekä riippumattomuus ja vastuullisuus. Konserniohjeen mukaan hallitusten kokoonpanojen tulee yhtiön toiminnan laatu, laajuus ja kehitysvaihe huomioon ottaen heijastaa eri taustoja, näkökulmia sekä erityisosaamisalueita siten, että kullakin hallituksella on yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus sekä kyky asianomaisen yhteisön toimitusjohtajan ohjaamiseen ja tukemiseen yhteisön kehittämiseksi ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tytäryhteisöjen hallitukseen voidaan nimetä kaupunkikonsernin ulkopuolisia henkilöitä silloin, kun se on tarkoituksenmukaista kaupunkikonsernin kokonaisedun kannalta. Omistajastrategiassa, joka valmisteltaisiin vuoden 2022 aikana määriteltäisiin hallituksen jäseniltä kollektiivina edellytettävät osaamis- ja pätevyysvaatimukset. HAM Helsingin taidemuseosäätiön hallituksen jäsenmääräksi esitetään vähintään viisi ja enintään seitsemää jäsentä. Tällä tavoin varmistettaisiin hallituksessa monipuolinen osaaminen, kuten museoalan ja kuvataiteen osaaminen.

Hallituksen toimintavuosi on kaksi vuotta (poikkeuksena ensimmäinen kausi, joka päättyisi 31.12.2022).

Helsingin taidekokoelma

HAM Helsingin taidemuseon kokoelma muodostuu Helsingin kaupungin taidekokoelman taideteoksista ja se on helsinkiläisten yhteinen kokoelma. Kokoelmiin kuuluvat myös Helsingin kaupungin tonteilla ja kiinteistöissä olevat julkisen taiteen teokset. Kokoelman omistus jäisi kaupungille. Kokoelma olisi siten kaupungin omistuksessa olevaa omaisuutta, joka olisi talletettuna HAM Helsingin taidemuseosäätiöön, jolla olisi palvelusopimuksen mukaisesti määriteltynä kokoelman täysi hallinta. Kokoelman hallinta käsittää kokoelman kartuttamisen, käytön, esittämisen, lainaamisen, säilyttämisen, ylläpidon, taideteosten sijoittami-

sen kaupungin eri kohteisiin sekä muut kokoelmanhallintaan liittyvät tehtävät. Lisäksi kokoelmaan voi kuulua siihen talletettuja valtion tai kolmannen osapuolen omistuksessa olevia taideteoksia, arkistoaineistoa ja esineitä. Kokoelmiin kuuluu tälläkin hetkellä joitakin siihen talletettuja taideteoksia. Säätiön sääntöihin on sisällytetty optiona mahdollisuus kerätä säätiön omaa kokoelmaa muilla kuin kaupungin varoilla.

HAM olisi kaupungin kuvataideasiantuntija kokoelman hoidossa, kartuttamisessa sekä esittämisessä kuten nytkin. HAM Helsingin taidemuseon on huolehdittava kokoelman asianmukaisesta turvallisuudesta. Kaupunki osoittaisi vuosittain taidekokoelmien ja julkisten taiteen kartuttamiseen määrärahat investointimäärärahoihin erikseen. Määrärahoja säätiö voisi käyttää asiamiehenä kokoelmien kartuttamiseen.

Kokoelman ylläpidosta ja sen turvaamisesta on tarkoitus säätää tarkemmin säätiön ja kaupungin välisellä palvelusopimuksella.

Valtion ohjaus

Museolain 5 §:n edellytykset mm. museokokoelmien järjestämisestä ja mahdollisen toimitusjohtajan pätevyydestä, on otettu huomioon säännöissä.

Hankkeen eteneminen ja toiminnan siirtyminen

Mikäli kaupunginhallitus tekee asiasta myönteisen päätöksen, valmistelua jatketaan edellä kuvatulla tavalla. Patentti- ja rekisterihallitukselta pyydetään säätiön säännöistä ennakkolausunto, jonka arvioidaan valmistuvan ennen kaupunginhallituksen käsittelyä. Perustamiskirjan allekirjoittaa kansliapäällikkö. Suunnitteilla on, että säätiölle osoitetaan asiamies. Tällöin on mahdollista edistää paitsi valmisteltavia asioita, myös neuvotteluja mahdollisten yksityisten kumppaneiden kanssa.

Mikäli kaupunginvaltuusto ei keväällä 2022 tee asiassa myönteistä päätöstä, säätiö voidaan purkaa.

Esityksen liitteenä ovat luonnokset säätiön säännöistä ja perustamiskirjasta sekä arviolaskelma talous- ja rahoitussuunnitelmasta vuodelle 2022 sekä kolmelle ensimmäiselle säätiön toimintavuodelle. Taloussuunnitelmat tarkentuvat sen jälkeen, kun on tehty tarkastelu säätiön ja mahdollisen osakeyhtiön suhteesta ja saatu verottajalta ennakkokanta liittyen arvonlisäverojen vähennysoikeuteen.

Lisäksi liitteenä ovat HAM Helsingin taidemuseon toimintasuunnitelma, joka kattaa vuodet 2022 ja 2023–2025 sekä säätiön toimintasuunnitelma käynnistämisen vuosista.

Esittelijä

Postiosoite
PL 51400
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kulttuurijavapaa-aika@hel.fi

Käyntiosoite
Fredriksberg, Konepajankuja 3
Helsinki 00510

Puhelin
+358 9 310 1060
Faksi

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

30.11.2021

kulttuurijohtaja
Mari Männistö

Lisätiedot

Mari Männistö, kulttuurijohtaja, puhelin: 310 26157
mari.mannisto(a)hel.fi
Maija Tanninen, taidemuseon johtaja, puhelin: 310 87008
maija.tanninen(a)hel.fi
Elina Leskelä, kokoelmapäällikkö, puhelin: 09 310 87043
elina.leskela(a)hel.fi

Liitteet

- 1 HAM HELSINGIN TAIDEMUSEOSÄÄTIÖN SÄÄNNÖT, Luonnos 22.11.2021
- 2 PERUSTAMISKIRJA HAM Helsingin taidemuseosäätiö sr, luonnos 22.11.2021
- 3 Liite 3 Talous- ja rahoitussuunnitelma 2022_2023-2025, arvio
- 4 Liite 4 HAM HELSINGIN TAIDEMUSEON TOIMINTASUUNNITELMA 2022-2025 luonnos 10.11
- 5 Liite 5 HAM Helsingin taidemuseosäätiö sr toimintasuunnitelma 2022-2025, luonnos 10.11

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 16.11.2021 § 185